

Pla de Formació Lingüística i Cultural Coneixement del medi social i cultural

GEOGRAFIA

INTRODUCCIÓ

Les diferents assignatures de medi social i cultural s'han dissenyat pensant en destinataris que són mestres que desenvolupen o que han de desenvolupar l'activitat docent en una aula d'educació infantil o de primària.

La finalitat de les assignatures és, sobretot, desenvolupar estratègies per treballar adequadament a l'aula la geografia, la història i l'art de les Illes Balears, i la literatura catalana. Es pretén, alhora, trobar un equilibri profitós entre la diversitat de metodologies d'aproximació al fet geogràfic, històric o literari i la gestió pràctica docent. Així, els objectius i els continguts tracten tant de les particularitats geogràfiques de cada una de les illes, per tal d'analitzar i interpretar correctament la realitat del territori illenc, com de les particularitats del fet històric, per analitzar i explicar el present de la nostra societat, o les del fet literari, per analitzar i treballar amb diferents tipologies i gèneres discursius en llengua catalana.

GEOGRAFIA

Objectius

1. Conèixer les principals característiques de la geografia física de l'arxipèlag balear:
 - a) Distingir les unitats orogràfiques i hidrogràfiques del territori de cada una de les illes.
 - b) Identificar els principals trets climàtics i fenòmens meteorològics que afecten l'arxipèlag.
 - c) Diferenciar els principals ecosistemes i les espècies vegetals que caracteritzen el paisatge natural de cada una de les illes.
2. Conèixer de forma general els diversos trets de la població balear així com la seva distribució geogràfica:
 - a) Conèixer la distribució geogràfica de la població a les Balears en l'àmbit insular i municipal i les pautes que ha seguit al llarg de la història.
 - b) Analitzar la dinàmica natural i l'estructura per edat i sexe de la població, així com les tendències que aquests fenòmens han experimentat.
 - c) Conèixer les principals causes i conseqüències de l'elevat grau de mobilitat que caracteritza la població actual, i també la seva evolució.
3. Reconèixer les característiques del sistema urbà de cada una de les illes i els sistemes de transport que les cohesionen:

- a) Distingir els diversos models d'assentament que caracteritzen cada una de les illes.
- b) Analitzar les diferents tipologies de transport i la incidència en el territori fragmentat d'un arxipèlag.
4. Identificar les diverses tipologies que caracteritzen l'activitat econòmica de l'arxipèlag:
 - a) Valorar l'evolució i la situació actual de l'agricultura, la ramaderia i la pesca a les Balears.
 - b) Comprendre la problemàtica i l'evolució de les activitats industrials.
 - c) Conèixer la importància del sector terciari dins el conjunt de l'economia balear i les conseqüències socials i culturals del seu predomini.
5. Desenvolupar la capacitat de planificar activitats didàctiques emprant recursos diversos per ajudar els alumnes a descobrir les característiques bàsiques del territori balear:
 - a) Descobrir les possibilitats de la geografia per contribuir al desenvolupament d'una actitud de respecte pel medi ambient.
 - b) Familiaritzar-se amb les eines de consulta de la geografia de les Illes Balears: cartografia, atles, itineraris, sistemes d'informació geogràfica, manuals, recursos en línia, etc.

Continguts

1. Les unitats orogràfiques i hidrogràfiques del territori de les Illes Balears.
2. El clima de les Illes Balears en el context de la Mediterrània.
3. Els principals ecosistemes de l'arxipèlag.
4. La població balear i la seva evolució:
 - a) Dinàmica natural i estructura de la població.
 - b) Mobilitat i migracions.
5. Sistema urbà i transport:
 - a) Models d'assentament de cada una de les illes.
 - b) Tipologies de transport.
6. El territori i les activitats econòmiques:
 - a) Sector primari: agricultura, ramaderia i pesca.
 - b) L'activitat industrial.
 - c) Sector terciari: turisme i serveis.
7. Sobre geografia i ensenyament:
 - a) L'ensenyament de la geografia de les Illes Balears. El disseny d'activitats a partir de recursos sobre el territori balear.
 - b) Els recursos de geografia per consultar i per dissenyar activitats: cartografia, itineraris, sistemes d'informació geogràfica, manuals i recursos en línia aplicats a l'ensenyament de la geografia.

criteris d'avaluació

1. Alumnes de cursos oficials:

- a) Assistir a classe, participar-hi adequadament i fer les activitats proposades pel professor a l'aula (35 % de la nota final).
- b) Presentar i defensar oralment un treball, fet individualment o en grup fora de l'aula, d'acord amb les propostes del professor (65 % de la nota final).

Per ser qualificat positivament, l'alumne ha d'obtenir com a mínim un 50 % de la puntuació de cada un dels apartats.

2. Alumnes de matrícula lliure:

Presentar-se a una prova d'acord amb els objectius i els continguts del programa, la qual ha de constar d'una intervenció oral i un exercici escrit (100 % de la nota final).

Per ser qualificat positivament, l'alumne ha d'obtenir com a mínim un 50 % de la puntuació de cada una de les parts.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

AUTORS DIVERSOS (1995) *Atles de les Illes Balears*. Palma: Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

BALLESTER VALLORI, A. (1999) *La didàctica de la Geografia. Aprenentatge significatiu i recursos didàctics*. Palma: Documenta Balear.

LLUCH I DUBON, F. D. (1997) *Geografia de les Illes Balears*. Palma: Leonard Muntaner Editor.

ROSSELLÓ VERGER, V. M. (2006) *Les Illes, redescobertes: Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Descoberta; 10).

BIBLIOGRAFIA GENERAL

Llibres sobre geografia

AUTORS DIVERSOS (1988) *Trabajar Mapas*. Madrid: Ed. Alhambra.

AUTORS DIVERSOS (1993) *Estratègia per a l'Educació Ambiental a les Balears*. Palma: UIB-Societat Balear d'Educació Ambiental.

BAILEY, P. (1981) *Didáctica de la Geografía*. Madrid: Cincel-Kapelusz.

BALE, J. (1989) *La didáctica de la geografía en la escuela primaria*. Madrid: E. Morata.

BALLESTER VALLORI, A (1997) *Didàctica de la Geografia*. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 10). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

BALLESTEROS, E. (Coord) (2003) *El Patrimonio y la didáctica de las Ciencias Sociales*. Cuenca: Universidad de Castilla-La Mancha.

BENÍTEZ, J.; VIVES, F. (1997) *Geografía Humana. Indústria i serveis*. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 7). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

BINIMELIS, J.; RIERA, A.; SASTRE, B. (1998) *Geografía Humana. Espai rural*. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 6). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

CALAF, R. (1991) *L'ensenyament de la geografia a l'escola*. Barcelona: Ed. Barcanova.

CALVIÑO, C.; BIBILONI, P. (2003) *Atlas escolar geogràfic i històric de les Illes Balears*. Palma: Ed. Cort.

Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera. Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Universitat de les Illes Balears. (en curs de publicació).

Enciclopèdia de Menorca. Obra Cultural Balear (Menorca). (en curs de publicació).

FERRER, I.; RODRÍGUEZ, R. (1998) *Geografía Física. Aigües i geomorfologia*. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 4). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

FORNÓS, J.J. (ed.) (1998) *Aspectes geològics de les Balears*. Palma: Universitat de les Illes Balears.

Geografia General dels Països Catalans. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Geografia Universal (1995) Volum desè: *Les terres de parla catalana: Catalunya, País Valencià, illes Balears, Andorra*. Barcelona: Editorial 92.

Gran Enciclopèdia de Mallorca. Palma: Promomallorca Ed.

GRAVES, N. (1989) *Nuevo manual para la enseñanza de la Geografía*. Barcelona: UNESCO/Teide.

GRIMALT, M.; LAITA, M. (1995) *Geografía Física. Climatología i meteorologia*. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 3). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

Història Natural dels Països Catalans. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

LLAUGER, J.A.; ORDINAS, A.; PLANISI, H. (2007) *Nomenclàtor de la toponímia major de les Illes Balears*. Palma: COFUC.

MORENO, A.; MARRON, M.J. (1995) *Ensenyar Geografia. De la teoria a la pràctica*. Madrid: Ed. Síntesis.

ORDINAS GARAU, A. (1998) Cartografia i toponímia. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 1). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

PANAREDA COPLÉS, J.M.; NUET BADIA, J. (coord.) (1979) *Geografia física dels Països Catalans*. Barcelona: Ed. Ketres.

PICORNELL BAUZÀ, C.; SASTRE ALBERTÍ, F.; SERRA BUSQUETS; S. (Dir.) (2002) *Turisme i societat a les Illes Balears*. Palma : Govern de les Illes Balears, Ibatut, Grup Serra. 2 vols.

PICORNELL BAUZÀ, C.; SEGUÍ PONS, J.M. (1989) *Geografia Humana de las Islas Baleares*. Barcelona: Oikos-Tau.

PITARCH, M.D.; NOGUERA J. (2002) "Les regions insulars i ultraperifèriques: les Balears, les Canàries, Ceuta i Melilla". In FARINÓS I DASÍ, J. (Coord.) *Geografia regional d'Espanya. Una nova geografia per a la planificació i el desenvolupament regional*. Universitat de València.

QUINTANA PEÑUELA, A. (1979) *El sistema urbano de Mallorca*. Palma: Ed. Moll.

RABELLA, J.M. (Dir.) (2000) *Atles de les Illes Balears*. Barcelona, Edicions 62.

ROSSELLÓ VERGER, V.M. (1977) *Les illes Balears. Resum geogràfic*. Barcelona: Ed. Barcino.

SALVÀ TOMÀS, P. (1998) *Geografia Humana. Població*. (Ciències Socials a les Illes Balears/ Bibliografia bàsica, 5). Palma: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear.

SEGUÍ PONS, J.M. (dir.) (1998) *Atles de les Illes Balears* (CD-ROM). Palma: Govern Balear. Conselleria d'Educació Cultura i Esports. Caixa de Balears "Sa Nostra". Universitat de les Illes Balears.

SOUTO, X.M. (1998) *Didáctica de la Geografía*. Ediciones del Serbal.

Recursos en línia sobre geografia

www.ideib.cat Infraestructura de dades espacials de les Illes Balears. Visor cartogràfica amb les principals capes de protecció ambiental, ortofotografies i mapes topogràfics oficials.

http://www.conselldemallorca.net/index.php?id_section=1725&id_parent=493 Accés als diversos serveis de mapes del Consell Insular de Mallorca, així com els enllaços per als programes de SIG.

<http://cartografia.cime.es/> Servidors de mapes de Menorca i servei de mapes per als programes de SIG.

<http://maps.google.es/> Navegador cartogràfic d'àmbit mundial. Juntament amb el Google Earth constitueix una eina imprescindible per a l'estudi pràctic i dinàmic de la geografia.

<http://ibestat.caib.es/ibestat/inici> Dades generals sobre demografia de l'Institut Balear d'Estadística.

<http://ine.es> Dades bàsiques sobre estadística de població, economia, serveis...

http://age.ieg.csic.es/recur_didacticos/index.htm Recursos relacionats amb la geografia: mapes, imatges, sons, problemes ambientals...Es pot utilitzar a Primària, encara que està orientat sobretot als cicles mitjà i superior. 6

<http://www.ced.uab.es> Dades del centre d'estudis demogràfics

http://www.age-geografia.es/v2/recursos_didacticos/index.php Informació de l'AGE on s'exposen diferents experiències didàctiques. També hi ha informació general sobre aspectes geogràfics.

<http://recursostic.educacion.es/primaria/alquimia/web/> Programacions i material de l'àrea de ciències, geografia i història d'Educació Primària. Organitzat en les àrees de salut, éssers vius, tecnologia, geografia i història

<http://www.primaria.librosvivos.net/> Informes, estadístiques, i un portal escolar amb propostes d'activitats i jocs sobre mapes, climogrames...

<http://webs.ono.com/jomros/> Experiències didàctiques de geografia general però que serveixen com exemplificacions per aplicar-se a la realitat de les Illes Balears.

<http://www.ceide-fsm.com/> Centre d'estudis sobre innovació i dinàmiques educatives

<http://actividadesprimaria.wordpress.com/> Recursos Educatius útils per a les etapes d'Educació Infantil i Primària

http://www.smconectados.com/Banco_de_recursos.html Centre de recursos de l'editorial SM. Ofereix informació no només sobre geografia sinó també d'altres àrees de coneixement

<http://www.xtec.cat/web/recursos/socials/mapes>. Cartografia de Catalunya, Espanya, Europa i el Món. Ofereix l'accés a altres importants recursos cartogràfics externs.

<http://www.xtec.es> Xarxa telemàtica educativa de Catalunya, materials didàctics.

<http://www.ite.educacion.es/> Pàgina de l'Institut Nacional de Tecnologies Educatives i Formació del Professorat. Ens permet accedir als blogs següents: 1. Institut Nacional d'Avaluació Educativa. 2. Centre Nacional d'Innovació i Investigació Educativa. 3. Institut Nacional de Tecnologies Educatives i Formació del Professorat.

<http://www.terra.org> Col·lecció de quaderns de camp per a l'escola.

<http://www.xtec.es/serveis/cda/c5900032/index1.html> Conjunt d'activitats pràctiques relacionades amb ecosistemes forestals, geologia, hidrobiologia